

TÜRKÇE VE DİL BİLGİSİ

NOKTALAMA İŞARETLERİ- 2

NOKTALAMA İŞARETLERİ

NOKTA (.)

- ⦿ Tamamlanmış cümlenin sonuna konur.
 - » Terden, sırtındakiler sırlıklam olmuştu.
- ⦿ Bazı kısaltmaların sonuna getirilir.
 - » **Av.** Necla Hanım karara itiraz etti. (Avukat Necla Hanım)
- ⦿ Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır.
 - » Yazarın son kitabı **3.** baskıya girmiş. (üçüncü)
- 📌 **NOT**
- ✓ Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur.
 - » Konuyla ilgili **3, 4 ve 7.** maddeleri size yazılı olarak aktaracağız.
- ⦿ Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
 - » İstanbul 29.05.1453 tarihinde fethedildi. (**Doğru**)
 - » İstanbul 29 Mayıs 1453 tarihinde fethedildi. (**Doğru**)

📌 NOT

- ✓ Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adlarından önce ve sonra nokta kullanılmaz.
- » İstanbul 29.Mayıs.1453 tarihinde fethedildi. (Yanlış)
- ⦿ Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
- » Tren 09.15'te kalktı, saat 13.00'te de köye vardı.

VİRGÜL (,)

- ⦿ Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasında kullanılır.
- » Çay, fındık, mısır, kivi Karadeniz Bölgesi'nde yetişir.
- » Kol saati, yaka kartı, uçuş kartı ofiste kalmıştı.
- ⦿ Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır.
- » Arabadan indi, kapıyı kilitledi, apartmana yöneldi.
- ⦿ Uzun cümlelerde, yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmede kullanılır.
- » Yusuf, başka şehirden sipariş edilen ve kendisine ikram edilen pastayı bitirdi.
- ⦿ Cümle içerisinde kullanılan ara söz veya ara cümlelerin başında ve sonunda kullanılır.
- » Oğuz Atay'ın romanını, Bir Bilim Adamının Romanı, bir solukta okudum.

- » Moğolistan Sirki, ilk geldiğinde gidememiştim, haftaya şehrimizde kurulacakmış.
- ⦿ Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.
- » Terbiyenin sırrı öğrenciye saygı ile başlar, dedi.
- ⦿ Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren “hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette” gibi kelimelerden sonra kullanılır.
- » Hayhay, isteğinizi yerine getirmeye çalışacağız.
- » Peki, ben de sizinle toplantıya gelirim.
- ⦿ Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.
- » Doktor, kızın iyileştiğini söyledi.
- ⦿ Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur.
- » Efendiler, sizleri selamlamak benim için bir onurdur.
- ⦿ Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.
- » Bizimle gülümseyerek, gözlerimizin içine bakarak sohbet etti.

⦿ Özne olarak kullanıldıklarında "bu, şu, o" zamirlerinden sonra konur.

» Şu, size daha önceden anlattığımız ev.

Virgülün Kullanılmadığı Yerler

- Metin içinde "ve, veya, yahut, ya ... ya" bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.
- Tekrarlı bağlaçlardan (hem ... hem, ya ... ya vb.) önce ve sonra virgül konmaz.
- Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan "da/de" bağlacından sonra virgül konmaz.
- Metin içinde "-ınca/-ince" anlamıyla zarf-fiil görevinde kullanılan "mı/mi" ekinden sonra virgül konmaz.
- Şart ekinden (-se/-sa) sonra virgül konmaz.

SORU İŞARETİ (?)

⦿ Soru eki veya soru sözü içeren cümlelerin sonunda kullanılır.

» Hangi yoldan gidelim? (Hangi → soru sözü)

» Bize geldin mi? (mi → soru eki)

⦿ Soru bildiren ancak soru eki ve soru sözü içermeyen cümlelerin sonunda kullanılır.

» Adınız? (Adınız nedir)

» Yaşınız? (Yaşınız kaç / Kaç yaşındasınız)

📌 NOT

- ✓ Soru ifadesi taşıyan birbiri ardınca sıralanmış cümlelerde soru işareti en sona konur.
- » Bu adam kimdi, nereden gelmişti, beni niçin soruyordu?
- ⦿ Bilinmeyen, kesin olmayan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.
- » Nasrettin Hoca 1208 (?) yılında doğmuştur.

ÜNLEM İŞARETİ (!)

- ⦿ Sevinç, acı, korku, şaşma gibi duyguları bildiren cümle veya ifadelerin sonuna konur.
- » Vah vah! Son sınıfta okulu bırakmak zorunda kalmış.
- » Eyvah, paralar hiç oldu! İçim acıyor dostlar!
- ⦿ Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur.
- » Ey yüce kişi! Sana yoksulluk ve hastalık iyidir.
- » Ya Rab, insanoğullarından çektiğim yeter!

📌 NOT

- ✓ Ünlem işareti, seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümlenin sonuna da konulabilir.
- » Çocuklar, sessiz olun! (doğru)

» Çocuklar! Sessiz olun. (**doğru**)

⦿ Alay, kinaye, küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra ayraç içinde ünlem işareti kullanılır.

» Sınıfının en zeki (!) öğrencisiymiş.

» Futbolcu o kadar hızlı ki (!) saha ona küçük geliyor.

NOKTALI VİRGÜL (;)

⦿ Cümle içinde virgülle ayrılmış tür ve takımları ayırmak için konur.

» Ses, vurgu, tonlama söyleyiş; yazım, noktalama, ses olayları yazıyla ilgilidir.

⦿ Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

» Akıl bir meşaledir, kör için gözdür; ölü vücut için can, dilsiz için sözdür.

⦿ İki den fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznedenden sonra noktalı virgül konulabilir.

» Tanzimat tiyatrosu; tiyatro tekniği bakımından zayıf, gelenekçi, acemice bulunuyordu.

İKİ NOKTA (:)

- ⦿ Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur.
 - » Sözcük türlerini yazalım: isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem.
 - » Bağlama yörelere ve boyutlarına göre değişik isimlerle anılır: kopuz, cura, çöğür, tambura, divan sazi...
- ⦿ Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlenin sonuna konur.
 - » Bu sözlerinden şunu çıkarmalıyız: İnsan güzel görür ve güzel düşünürse hayatından lezzet alır.
 - » İnsanlarda ortalama uyku süresi dönemlere göre farklılık gösterir: Yetişkinlerde 6-8 saat, çocuklarda 10-12 saattir.
- ⦿ Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözcüklerden sonra konur.
 - » Hz. Âdem:
 - Yüz, utanma ve hayâ yeridir; senin yüzde yerin yoktur, dedi.
 - O şahıs:
 - Ben gelince utanma ve hayâ gider, dedi.
- ⦿ Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.

- » Bu sözü hiç yadırgamayan marangoz yardımcısı hemen sordu:
— Nasıl bir kadın figürü olsun?

ÜÇ NOKTA (...)

- ⦿ Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonunda kullanılır.
 - » Domates de tuzsuz yenmez, gidip alayım Munzur'dan demiş ama Munzur da en yüksek otlakta...
- ⦿ Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine kullanılır.
 - » Adam, yoldan geçen gence ... , dedi.
- ⦿ Benzer örneklerin devam ettiğini göstermek için kullanılır.
 - » Milli edebiyatçılar: Halide Edip, Yakup Kadri..
- ⦿ Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine kullanılır.
 - » ... Tavşan, onları inandırmak için epey dil döktü. ... Onlar da sonunda tavşana inanmaya başladılar. ...
- ⦿ Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır.
 - » Derviş Çelebi neyi aldı, öptü ve sonra İtri'ye:
— Evladım! Senin adın nedir, diye sordu.

- Mustafa, efendim. İtri de derler.
- Bu ney senin mi?
- ...
- Üfleyebiliyor musun?
- ...

📌 NOT

- ✓ Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.

KISA ÇİZGİ (-)

- ⦿ Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonunda kullanılır.
 - » Neler kazandığını değil, bu saatten sonra neler kaybedeceğini düşünmelisin.
- ⦿ Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başında ve sonunda kullanılır, bitişik yazılır.
 - » Yalnız bir adam -sadece yalnız da değil- olmak için çabalıyordu.
- ⦿ Arasında, ve, ile, ila, ...-den ...-e anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır.

- » 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı zaman dilimini ifade eder.
 - ⦿ Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak için kullanılır.
 - » su - suz - luk
 - » araba - cı - lar
 - ⦿ Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır.
 - » sev- (sevmek)
 - » yüz- (yüzmek)
 - ⦿ İsim yapma eklerinin başında, fiil yapma eklerinin başında ve sonunda kullanılır.
 - » -mek (isim yapma eki)
 - » -la- (fiil yapma eki)
- 📌 NOT**
- ✓ Cümle içinde sayı adlarının yinelenmesinde araya kısa çizgi konmaz.
 - » On on beş yıl sonra üç beş kişi olarak döndüler.

KONUŞMA ÇİZGİSİ (—)

⦿ Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.

» Şinasi Halil Bey'e baktı ve:

— Bu mektup sana, dedi.

— Bana mı? Kimden?

— Evden olacak!

📌 NOT

✓ Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz.

» Yolumuz düştüğünde Erzurum'a:

“Yolcu dedim, burası hep böyle soğuk mudur?”

TIRNAK İŞARETİ (" ")

⦿ Başka birinin yazısından veya sözünden, hiç değiştirilmeden yapılan aktarmalar tırnak içinde gösterilir.

» Göçük altında kalan yaşlı kadın “Kurtarın beni!” diye bağıyor, çevredekilerden yardım istiyordu.

📌 NOT

✓ Alıntı cümle(ler), büyük harfle başlar ve alıntı cümleye ait olan noktalama işaretleri tırnağın içinde kalır. Asıl cümle de daha bitmediği için küçük harfle devam eder.

⦿ Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.

» Tüm öğrencilerime “Cennetin Çocukları” filmi hayatlarının bir bölümünde mutlaka izlemelerini öneririm.

⦿ Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır.

» Necip Fazıl Kısakürek’in “Kaldırımlar” şiirinin benim okul hayatımdaki yeri bambaşkadır.

📌 NOT

✓ Tırnak içine alınan sözlerden sonra gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılmaz.

» Yakın tarihte yaşamış edebiyatçı Oğuz Atay’ın “Tutunamayanlar”ını okumayanınız yoktur herhâlde.

✓ Tırnak içinde verilen cümlenin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü, ibareyi belirtmek için tek tırnak (‘ ’) kullanılır.

YAY AYRAÇ ()

⦿ Cümlenin yapısıyla doğrudan doğruya ilgisi olmayan, yazının ve sözün aslında olmayıp sonradan eklenmiş olan açıklayıcı sözcükleri ve söz gruplarını (ek bilgileri) göstermek için kullanılır.

» Mevlana; ölümü, gerçek dünyaya dönüş olarak gördüğünden düğün gecesi (şebiarus) diye niteler.

📌 NOT

✓ Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlatımların sonuna uygun noktalama işareti konur.

» Anadolu kentlerini, köylerini (**Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.**) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.

⦿ Alıntıların yapıldığı eser ve yazar adı yay ayraç içinde verilir.

» Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.

(Necip Fazıl Kısakürek)

⦿ Yabancı kelimelerin okunuşları parantez içinde verilir.

» Shakespeare (Şekspir) dünyanın en seçkin drama yazarlarından biridir.

- ⦿ Tiyatro eserlerinde konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.
- » **Karagöz** — Güle güle!.. (Söylenir.) Aman neyse ki çiğ hamsi kafası yemekten kurtuldum. (Bir kuzu, meleyerek, oynayıp sıçrayarak perdeye girer. Karagöz'ün yanından geçip eve girer.)
- ⦿ Söze alay etme, hafife alma, küçümseme, inanmama, kinaye anlamları katmak için ünlem işaretiyle birlikte kullanılır.
- » Çocuk çok akıllı (!) olduğunu sanıyor.

KÖŞELİ AYRAÇ ([])

- ⦿ Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır.
- » Kirpi [**Refik Halit Karay (1888-1965)**] bazı eserlerinin konusunu İstanbul'un kenar mahallelerinden seçmiştir.

EĞİK ÇİZGİ (/)

- ⦿ Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur.
 - » Elif okuduk ötürü / Pazar eyledik götürü / Yaratılmışı hoş gördük / Yaradan'dan ötürü (Yunus Emre)
- ⦿ Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur.
 - » Hatay Sokağı No.: 10/5 Efes / İZMİR
- ⦿ Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
 - » 01/08/1995
 - » 23/04/2021
- ⦿ Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır.
 - » -sız/-siz
 - » -lar/-ler
 - » -lık/-lik/-luk/-lük
 - » -da/-de/-ta/-te

TERS EĞİK ÇİZGİ (\)

- ⦿ Bilişim uygulamalarında art arda gelen dizinleri birbirinden ayırt etmek için kullanılır.
- » C:\Belgelerim\Türk İşaret Dili\Kitapçık.indd

DENDEN İŞARETİ (")

- ⦿ Bir yazıdaki maddelerin sıralanmasında veya bir çizelgede alt alta gelen aynı sözlerin, söz gruplarının, sayıların tekrar yazılmasını önlemek için kullanılır.
- » a. İsimden isim yapım eki
b. İsimden fiil " "
c. Fiilden isim " "
ç. Fiilden fiil " "

DÜZELTME İŞARETİ (^)

- ⦿ Yazılışları aynı ancak anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur.
- » hal → Sebze, meyve vb. şeylerin satıldığı yer
hâl → Durum, vaziyet, tavır

- ⦿ Arapça ve Farsçadan Türkçeye giren birtakım sözcüklerle özel adlarda bulunan ince "g, k" ünsüzlerinden sonra gelen "a" ve "u" ünlülerinin üzerine konur.
 - » hikâye, tezgâh, dükkân, kâğıt, sükûn, mahkûm, sükût, Hakkâri, Kâzım
- ⦿ Kişi ve yer adlarında ince "l" ünsüzünden sonra gelen "a" ve "u" ünlüleri de düzeltme işareti ile yazılır.
 - » Elâziğ, Halûk, Nalân, Balâ, Selânîk, Lâle
- ⦿ Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır.
 - » (Türk) askeri
askerî (okul)
 - » (çocuk) resmi
resmî (belge)

KESME İŞARETİ (')

- ⦿ Özel ad kapsamına giren sözcüklere getirilen iyelik, durum ve bildirme gibi çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılır.
 - » Türkiye'mizin güzellikleri o kadar fazladır ki saymakla bitmez.

📌 NOT

- ✓ Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce kullanılır.
- » İsmet Paşa (İnönü)'nin hataları hizmetlerini yok etmemeli. **(Yanlış)**
İsmet Paşa'nın (İnönü) hataları hizmetlerini yok etmemeli. **(Doğru)**
- ⦿ Kişi adlarından sonra gelen saygı ve unvan sözlerine getirilen ekleri ayırmak için kullanılır.
- » Ahmet Efendi'nin naraları bize kadar geldi.
- ⦿ Kısaltmalara, sayılara, belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için kullanılır.
- » 7 Şubat'ta tüm TV'lerde, deprem sonrası yaşananlar canlı yayınlandı.

Kesme İşaretinin Kullanılmadığı Yerler

- ⦿ Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturum ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz.
 - » Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilen dilekçeler değerlendirilecekmiş.
 - » Danışma Kurulundan çıkan sonuçlar, kimseyi mutlu etmedi.
 - » Kübra Bakkaliyesinden bir poşet dolusu abur cubur almıştı.
 - » Nene Hatun Lisesinde son sınıfta okuyordu.
- ⦿ Sonunda 3. teklik kişi iyelik eki olan özel ada, bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz.
 - » Amik Ovamızın güzelliğini Hatay'da bilmeyen yoktur.
 - » Boğaz Köprümüzün dış devletlere açık olması, tepki çekti.
- ⦿ Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz.
 - » Türkçenin sondan eklemeli bir dil olduğunu biliyor muydun?
 - » Kadriyelerin yaşam tarzı pek de bizi yansıtmıyor.